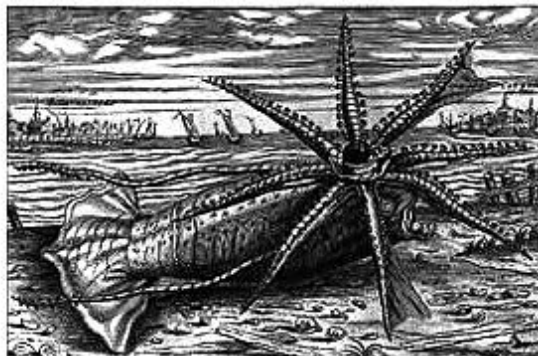
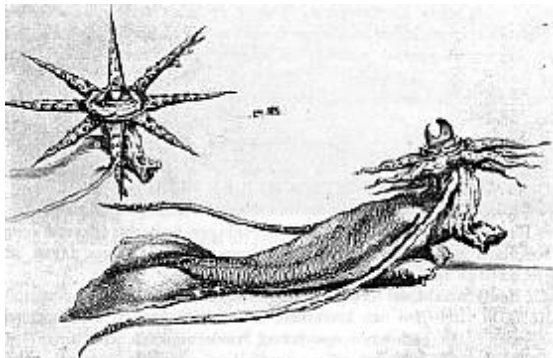

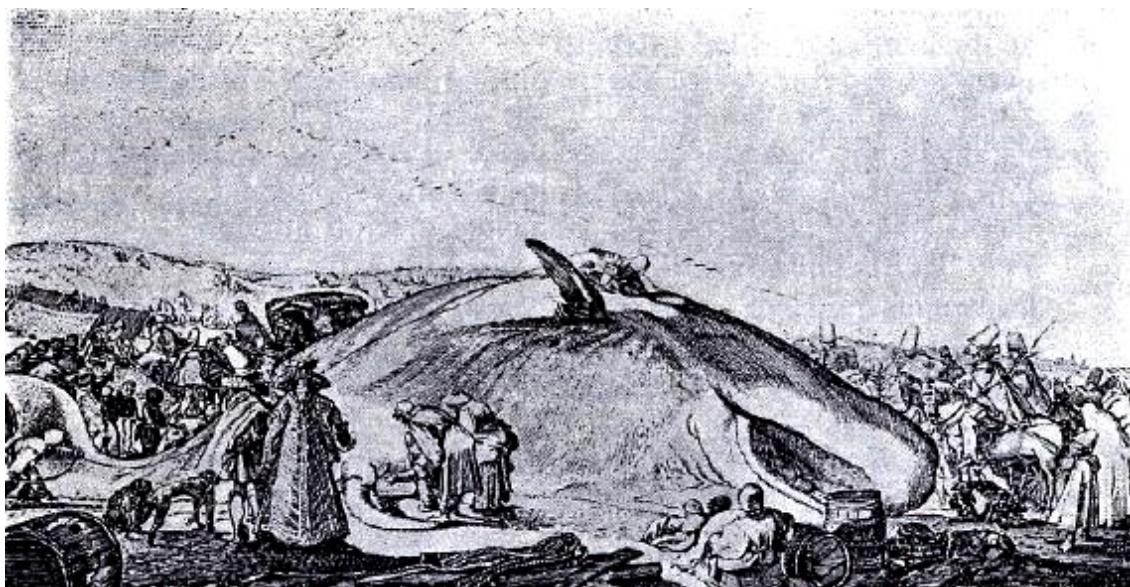
Uit: Geschiedenis van Scheveningen door J.C. Vermaas, 1926

TV. TWEE WONDERSCHEN EN EEN POTVISCH.

Den 15n November 1566 werd te Scheveningen door een zekeren Jongeneel een visch van een zeer bijzonderen vorm gevangen; twee dagen later werd te Katwijk nog een dergelijke buit gemaakt.

P. C. Hooft maakt er in zijn Nederlandsche Historiën gewag van; hij schrijft: "De visch had een krommen, zwarten en harden bek, haaringsgewijze en zes lange snebben, bezet met ronde napkens, van 'tmaxel der geene, die van de Geuzen, zoo men ze noemde, aan den hoed gedragen werde. D'onweetendheid des volx, genoeg, zonderling in verdachte tijden, al wat ongewoon is, voor wonder te houden, wilde enkel dat hij eenige verborge toekomst van zaaken beteekende. Maar Adriaan Koeneszoon, een oud zeeman van 't voorzeide Scheeveringe, in zeker uitgegeven boek van de wonderbaare visschen, noemde hem een Poellompe en getuigde in 't jaar duizend vijf hondert zes en veertig eenen van de zelve gedaante voor twee stuivers gekocht te hebben, daar men hem zeeven gulden voor betaalden om 't gewin, dat van 't bekijk verwacht werd. Waarmede hij de bediedenis der snebben wraakte." Hiervoor vindt men bovendien de afbeelding van een in 1661 gevangen wonder visch.

De in 1617 tusschen Scheveningen en Katwijk gestrande potvisch. Ets van W. Buitengeweg in 's Rijks Prentenkabinet te Amsterdam.

21 Januari 1917 was het juist driehonderd jaar geleden, dat de potvisch hiernaast afgebeeld, op het Scheveningsche strand werd geworpen. De Nieuwe Rotterdamsche Courant van den 22 Januari 1917 had een opstel met tal van bijzonderheden omtrent dezen potvisch, waai-van het kakebeen en een drietal

wervels een plaats hebben gevonden in de Oude Kerk aan de Keizerstraat en daar nog altijd te zien zijn.

Enkele van die bijzonderheden volgen hier.

Tusschen de jaren 1577 en 1781 dreven ruim twintig potvisschen op onze kusten aan, en opmerkelijk is het, dat het bijna uitsluitend mannetjes waren.

Van al deze dieren zijn wel teekeningen gemaakt, maar geen overblijfselen bewaard gebleven; van den Scheveningschen potvisch echter wel.

Na de stranding leefde het dier nog eenige oogenblikken. Door een schrijver uit dien tijd werd het aldus geteekend: "Onder 't hoofd had het een spitse muijl, lang en vol tanden, doch niet lang noch scherp; hij gaapte seer ysselyk, en arbeide dapper om 't zeewaart in te geraken, dus al wentelende, geraakte hij op d'eene zijde en is alsoo geborsten."

Het dier werd voor f 600.- verkocht. Op het strand werd het ontdaan van het spermaceti - een vetstof, die de hersenen van de walvischachtige dieren omgeeft en waarvan met was vermengd, kaarsen worden gemaakt - en het spek tot traan versmolten.

De zware wervels, die in de kerk bewaard worden, zijn merkwaardig om hun structuur, welke meer die van een visch dan van een zoogdier nabij komen.

Door den toenmaligen Scheveningschen predikant Wijnand Schuil werd een Latijnsch opschrift voor het kakebeen gemaakt, dat luidde:

"Viator, quisquis hanc deo sacram aedem ingrederis, me admirantibus, nesciens quid quisve sim, foras regrediare ex me, si placet, me noscito:

Cetus ingens fui, longum, grave, latum os, quod vides, cranium est meum, ventorum et fluctuum vi prope Scheveningam XX Januarij anno 1617 adactus sum: myriades hominum non sine stupore me conspexerunt. Deum tuum time: Magna solo, majora salo, qui corpora nutrit."

Dat opschrift is niet meer in de kerk te zien, wel het onderstaande gedicht van denzelfden predikant Schuil.

O Leser wie gij zijt, Misschien uit verre Landen
Gekomen om te sien, De zee en hare Stranden.
Wat meent gij dat ik ben; Wat ist dat gij ziet Staan ?
Denkt wat gij denken kunt; Waarvoor ziet gij ""lij aan ?
Voor Thetis oude Wiegh, of voor Nephtuny Wagen
De wagen die Hem plagh, Oost, West, Zuid, Noord te dragen?
Opt glazigh golvig Velt, Of omdat ik zij Pladt
Voor Amphitritis Ouw, versleten Bakermadt
O neen, ik heb gehad, Tongh, Tanden, Lijf en Leven
Ja ook veel meerder Brein, in 't Hooft als al de Seeven
Hoogwijzen van Het Wijdt Vermaarde GriekenLandt
Al Evenwel ik Was, Stom, Dom, iel van Verstandt
Een ander Dier Blijft Stom, Alst Leven is Geweken
Maar ik Begin nu Eerst, na mijnen Doot te Spreken.

O! Leser, hoe Soud gij, Dog weeten Wie ik Waar
Soo ik U Dit niet zelfs en Seijde rondt en klaar
Ik hebbe Met mijn Staart, De holle Zee Bereden
Ik heb Het zoute Diep, Met vinnen doorgesneden
Totdat ik Hier Omtrent, Door swint onstuime Kragt
Eii 'taanslaan Van de Zee, Op strande Wierf Gebragt
De luij van Alle Staet, Die Kwame mij Begroeten
En eiken een die Mat Mijn Lengte met zijn Voeten.
Ruim Ses en Vijftigh voet Wiert ik Bevonden Groot
Zoo als ik op het Strant, In mijne Traan Lagh Doot
Dit Hooghhol Wijde Been, Ist Hooft van Mijne Leden,
Tot een Memoriaal, Gestelt aan Dese Steden.
Nu weet gij wat ik Ben, Geen Wagen, Wieg of Mat

Maar Potwals Hooft, Vaarwel, Bedenkt Den Armen Wat.

Alzoo Gedicht in de Jare 1617 Den 20 Januwarij door Ds Wijnand Schuil ten dien tijde Bedienaar des Goddelijken Woords, Alhier.

Geschreven door Jan Spruit 17 12/8 58.

Vernieuwd 6 November 1890 door Gebroeders van Leeuwen.

In Rotterdam is vermoedelijk nog een ander gebeente van denzelfden potvisch te vinden.

In de "Anatomischer Anzeiger" No. 18 van 1916, deelt de heer A. B. van Deinse, leeraar aan het Erasmiaansch gymnasium te Rotterdam mede, dat in het museum van die school het skelet aanwezig is van een vin van een potvisch. Het is uit meting gebleken afkomstig te zijn van een mannelijk dier van ongeveer 20 Meter groot. Zoo groot was ooc de potvisch van Scheveningen.

Dit gebeente is gevonden in 1907 in een vijver van het Haagsehe bosch, en bij het baggeren aldaar voor den dag gekomen. Heel gewaagd is dus de veronderstelling niet, dat er Scheveningers met een vin van den potvisch naar de "stad" zyn getogen en die daar hebben laten zien, om ten slotte door haar in den vijver te werpen, er zich van te ontdoen.